

2. LAISVO ŽMOGAUS LAIKYSENOS

1. Laisvės vertė

Pamokos:

- 1 Skaitymas. Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?
- 2 Lietuvių kalbos pažinimas. Kalbos dalių gramatiniai požymiai
- 3 Kūrybinė veikla. Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Uždaviniai:

- 1 Išanalizavę medžiagą ir atlikę užduotis, palygins ir paaiškins skaitytų tekstų idėjas, susies jas su asmenine patirtimi ir 5–7 sakiniais samprotaus, ką jaunam žmogui reiškia laisvė.
- 2 Išnagrinėję medžiagą ir atlikę užduotis, skirs kaitomas ir nekaitomas kalbos dalis, bendrais bruožais apibūdins kalbos dalių gramatinius požymius, pateiks pavyzdžių, taisyklingai vartos žodžius.
- 3 Susipažinę su anonso, anotacijos ir recenzijos pristatymu ir patarimais, bendradarbiaudami parašys pasirinktos dainos ar filmo anonso, anotaciją arba recenziją.

Metodai:

Teksto suvokimas, Veno diagrama, audiovizualinės užduotys, pratimai, klausimai ir atsakymai, samprotavimo pastraipa, anotacija, recenzija, schema, lentelė, nebaigti sakiniai, interaktyvios užduotys.

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 1 užduotis. Perskaitykite pateiktas lietuvių patarles ir apačioje užrašykite 3-4 vertybes, kurias jos pabrėžia.

Laisvas kaip paukštis.

Tas laimingas, kurs laimės neieško.

Meilė ir akmenį skaldo.

Pinigai laimės neatstoja.

Kiekvienam laisvė miela.

Pagauti laimę lengva, o išlaikyti ją sunku.

Nėra meilės – nėra laimės.

Laisvė už viską brangesnė.

Meilė duoda žmogui laimę.

Kito laisvės negerbdamas nė sau jos neieškok.

Laimės kelią tada atrasi, kada doros keliu vaikšiot paprasi.

Už pinigus meilės nesusipirksi.

Kur laisvė eina, ten laimė seka.

Nėra meilės – nėra laimės.

Kur laisvė, ten gėris.

2 užduotis. Kurios šių vertybių jums svarbios? Paaiškinkite, kodėl.

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 3 užduotis. Perskaitykite graikų mitą apie Dedalą ir Ikarą, bendradarbiaudami atsakykite į klausimus.

Dedalo ir Ikaro mitas

Dedalas buvo didis Atėnų meistras – skulptorius, architektas, dailininkas, išradėjas. Iš pavydo nustūmęs talentingą savo mokinį nuo Akropolio uolos, turėjo iš gimtojo miesto bėgti pas karalių Minoją – Dzeuso ir Europos sūnų – į Kretos salą. Ten Dedalas pastatė garsiuosius Labirinto rūmus su painia koridorių sistema. Juose Minojas įkalino pabaisą Minotaurą – savo žmonos Pasifajos ir jaučio sūnų.

Tačiau auksarankiam meistrui Dedalui apkarto gyvenimas Kretoje, nes karalius Minojas sekė kiekvieną jo žingsnį, bijodamas netekti talentingo menininko. Tuomet Dedalas, suraišiojęs virvėmis ir sulipinęs vašku plunksnas, padarė sau ir sūnui Ikarui sparnus. Pakilę į padanges jiedu pabėgo iš Kretos. Dedalas buvo liepęs berniukui neskristi per žemai, idant besitaškančios marių bangos nepermerktų plunksnų, ir nekilti per aukštai, kad saulė neištirpintų sparnų vaško. Tačiau Ikarą suviliojo skrydžio palaima: jis plasnojo vis aukščiau ir aukščiau į saulę, nepastebėdamas, kad nuo kaitros jau varva vaškas ir plunksnos sklendo ore. Netekęs sparnų Ikaras iš didelio aukščio nukrito ir žuvo gaudžiančios jūros vandenyse.

www.saltiniai.info „Graikų mitai“

Klausimai

1. Kaip Dedalas pateko į Kretos salą?
2. Kodėl, nepaisant to, jis vadinamas *auksarankiu*?
3. Kodėl meistras sumanė pabėgti?
4. Paaiškinkite, ką reiškia *apkarto gyvenimas* (žr. *Naudingos nuorodos: Frazeologijos žodynas*).
- 5. Kokį žmogaus siekį atskleidžia Dedalo žygis?
6. Ką simbolizuoja Ikaro skrydis?

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 4 uždutis. Susipažinkite su lietuvių poeto Vinco Mykolaičio-Putino pristatymu, perskaitykite jo eilėraštį „Margi sakalai“ ir bendradarbiaudami atsakykite į klausimus, atlikite uždutis.

Vincas Mykolaitis-Putinas
(apie 1930 m.). Maironio
lietuvių literatūros
muziejaus nuotrauka

Vincas Mykolaitis-Putinas (1893–1967) – vienas žymiausių lietuvių rašytojų: poetas, prozininkas, dramaturgas, literatūros tyrinėtojas, vertėjas. Gimęs Pilotiškėse netoli Prienų, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Seinų kunigų seminarijoje, studijavo Sankt Peterburgo dvasinėje akademijoje, Friburgo (Šveicarija) universitete, stažavosi Miuncheno universitete. Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose dėstė lietuvių literatūrą, tautosaką, literatūros teoriją. Garsiausi kūriniai – eilėraščių rinkiniai „Tarp dviejų aušrų“, „Būties valanda“, „Langas“, romanai „Altorių šešėly“, „Sukilėliai“, drama „Valdovas“ ir kt. Vinco Mykolaičio-Putino kūryba, kuriai būdingas simboliškumas, filosofiskumas, intelektualumas, išversta į čekų, estų, latvių, lenkų, rusų, vengrų, vokiečių kalbas. Symbolistinio rinkinio „Tarp dviejų aušrų“ (1927) eilėraštis „Margi sakalai“ parašytas 1922 metais.

Margi sakalai

Lydėdami gęstančią žarą, vėlai
Pakilo į dangų margi sakalai.
Paniekinę žemės vylingus sapnus,
Padangėje ištiesė savo sparnus.
Ir tarė margieji: negrįšim į žemę,
Kol josios kalnai ir pakalnės aptemę.
Sapnai ir šešėliai padangėse mums
Šviesiųjų į saulę kelių nebedrums.
Mes skaisčiąją aušrą dangum pasiviję,
Iš josios vainiko nuskinsim leliją –
Ir miegančios žemės laukus ir uolynus
Paversim į žėrinčius saulės gėlynus.
Ir štai suplasnojo iš naujo sparnais,
Tolyn ir aukštyn, kolei kraujas užkais
Pavytosios saulės ieškota liepsna
Ir žemei užgims pranašauta diena.

Bet štai rytuose jau nuraudo dangus,
Jau nušvietė saulė uolas ir laukus,
Tačiau iš dangaus nei anksti, nei vėlai
Negrįžo į žemę margi sakalai.

Vincas Mykolaitis-Putinas

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Klausimai ir užduotys

1. Kokį įspūdį paliko skaitytas eilėraštis? Kokių minčių, asociacijų sukėlė?
2. Nuspręskite, kuris žodis tiksliausiai apibūdina eilėraščio nuotaiką: *liūdna, linksma, pakili, džiaugsminga, ilgesinga, melancholiška, svajinga, rami, dramatiška, nerimastinga*. Paašškinkite, kodėl taip manote.
3. Susipažinkite su enciklopediniu sakalo pristatymu ir pasvarstykite, kodėl poetas, kalbėdamas apie paukščių skrydį, pasirinko būtent sakalo įvaizdį.

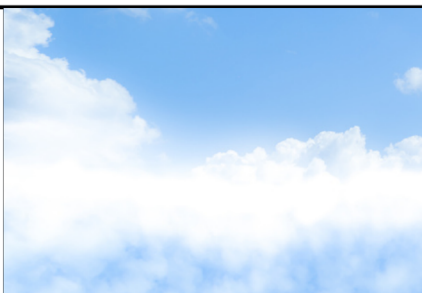

Sakalas keleivis.

V. Knyvos nuotrauka

Sakalas keleivis (lot. *Falco peregrinus*), sakalinių (lot. *falconidae*) šeimos paukštis, paplitęs visuose žemynuose. Jo viršutinė kūno dalis juosvai pilka, apačia šviesi balsva, rusva ar gelsva, skersai dryžuota. Kosmopolitas. Labai vikriai skraido. Gyvena miškuose, kalnuose (iki 4 km aukščio), medžioja atviruose plotuose. Minta dažniausiai paukščiais, rečiau žinduoliais, vabzdžiais, ropliais, žuvimis, dvėseną. Monogamas. Lizdo nekrauna, 2–5 balsvus, išmargintus dėmėmis kiaušinius deda į duobutę uoloje, kitų paukščių lizdus, medžių drevėje, ant žemės, namų stogų. Peri 29–32 dienas. Įrašytas į Lietuvos raudonąją knygą.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

4. Poetas pabrėžia opoziciją tarp aukštai (dangaus) ir žemai (žemės). Papildydami lentelę surašykite žodžius, frazes, kurios eilėraštyje siejamos su dangumi ir žeme.

Dangus		„pakilo į dangų“, „šviesiųjų į saulę kelių“, ...
Žemė		„žemės vylingus sapnus“, „kalnai ir pakalnės aptemę“, ...

5. Remdamiesi lentelės įrašais, apibūdinkite eilėraštyje vaizduojamą dangų ir žemę.

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

6. Kodėl sakalai palieka žemę, tai yra veržiasi aukštyn? Ko jie trokšta? Kada žada grįžti?

7. Kas nutinka sakalams? Susipažinkite su savo bendraamžių Fausto ir Vakarės mintimis ir parašykite savo atsakymą.

Sakalų skrydis tik svajonė, iliuzija, kad gali įveikti tikrovę, paneigti jos dėsnius. Realiai to padaryti negali, bet svajodamas gali pasiekti dvasines aukštumas. Sakalai negrįžo, nes pajuto skrydžio džiaugsmą, juos paviliojo padangė. Sakalams, kaip ir svajonei, ne vieta žemėje, kur daug bjaurių dalykų.

Vakarė

sakalai negrįžo į žemę, nes sudegė saulės liepsnose. Jie troško jos šviesos, šilumos, bet neįvertino jos kaitros.

Faustas

8. Sakalai ryžtingai siekia savo tikslo. Kaip manote, ar jiems pavyko?

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

9. Trimis būdvardžiais apibūdinkite eilėraščio sakalus.

didingi

10. Sakalų skrydis – žmogaus dvasios polėkio, troškimų, svajonių, minčių metafora. Kaip manote, ką dar galėtų simbolizuoti margi sakalai ir jų skrydis?

Metāfora yra stilistinė priemonė, tropas, vaizdingas perkeltinės reikšmės posakis. Ji pagrįsta nesusijusių daiktų ar reiškinių gretinimu, lyginimu, tapatinimu pagal kurias nors savybes – spalvą, formą ir kitus požymius, pvz., *širdies šviesa*.

Pagal Reginą Koženiauskiene „Visuotinė lietuvių enciklopedija“

11. Kaip manote, ką poetiniais simboliais (*dangus, žemė, skaisčioji aušra, žėrintys saulės gėlynai, margų sakalų skrydis, pranašauta diena* ir kt.) pasako poetas? Užrašykite tą mintį, idėją vienu sakiniu.

12. Pasirinkite ir užrašykite vieną 1 užduoties patarlę, labiausiai atitinkančią eilėraščio ir mito idėjas.

5 užduotis. Kuo skiriasi ir kuo panašūs graikų mitas apie Dedalą ir Ikarą bei V. Mykolaičio-Putino eilėraštis „Margi sakalai“? Papildykite savo bendraamžių pradėtą Veno diagramą.

Pavyzdžiui:

Ir margi sakalai, ir Dedalas su Ikaru skrenda, nes trokšta... Ir Ikarą, ir sakalus pavilioja... Mitą ir eilėraštį sieja didžiausios vertybės – ... – išaukštinimas. Ir mite, ir eilėraštyje kalbama apie...

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Eilėraštis „Margi sakalai“

Sakalai yra paukščiai, jie įpratę skraidyti padangėje.

Margi sakalai skrenda, nes niekina žemės sapnus ir šešėlius – netobulumą.

Vaizduojamas margų sakalų skrydis.

Bendra

Pasakojama apie Atėnų skulptoriaus Dedalo ir jo sūnaus Ikaro skrydį.

Dedalas su Ikaru skrenda, nes bando išsigelbėti iš nelaisvės.

Dedalas siekė parsukti namo.

Dedalo ir Ikaro mitas

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 6 užduotis. Ką skaityti tekstai pasako apie jauną žmogų ir jo laisvės siekį, svajones, troškimus? Raskite panašumų, siejančių jus su margais sakalais ar Ikaru.

Eilėraštis „Margi sakalai“

Šis eilėraštis...

Mitas apie Dedalą ir Ikarą

Mitas...

Panašumai

Aš, kaip ir _____ , ...

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Mintys apie laisvę

Poetas Marcelijus Martinaitis:

„Laisvė yra pasirinkimas, renkamsi tam tikru visuomenei priimtinu būdu, iš nieko neatimant ir nieko nepridedant daugiau. Taigi, kad būtume laisvi, reikia turėti iš ko pasirinkti, o to dar nesame sukūrę laisvu ir sumaniu darbu. Kol kas renkams tik vietą minioje. Žmogus nėra laisvas, kol jis net parduotuvėje negali nieko nei pasirinkti, nei išsirinkti, jau nekalbu apie kultūrą.“

Sutinku, kad laisvas žmogus visada renkasi. Bet yra dalykų, kurių pasirinkti negali, pvz., tėvynės, tėvų, prigimtinių savybių...

Filosofas Arvydas Šliogeris:

„Laisvė visų pirma yra protingas apsiribojimas. Asmuo tarsi apibrėžia aplink save apskritimą, ir jo, tik jo ribose išskleidžia savo išskirtinumą ir laisvę.

Laisvė neįmanoma be savotiško dialogo tarp asmenų ir kito būties pripažinimo. Aš negaliu būti laisvas būdamas vienas. Esu laisvas tik būdamas su kitais. Kitų laisvė yra mano laisvės sąlyga, o mano laisvė yra kitų laisvės sąlyga.“

Abejoju, kad jaunas žmogus taip suvokia laisvę. Gal vyresnės kartos žmonės? Nežinau. Aš ir mano draugai laisvės netapatiname su pinigais, prekyba.

Poetas Vaidotas Daunys:

„Laisvę daugelis žmonių dabar suvokia kaip laisvę prekiauti. Iš tokio laisvės suvokimo kyla pagunda prekiauti pačia laisve. Todėl garsiausiai ir jūliausiai šaukiantieji apie individo laisvę nejučia tampa apsėsti keistos manijos tapatinti ją su pinigais. Jie tariasi galį nupirkti laisvę, lygiai taip pat entuziastingai jie siūlosi parduosią ją (be abejo, parduodami jie tikisi pelno).“

1.1 (Įsi)vertinimas

Atsakydami į klausimus, įsivertinkite: **taip**, **iš dalies**, **ne**.

3

2

1

Ar pavyko apibendrinti patarles ir paaiškinti vertybių svarbą?

Ar atliekant užduotis pavyko bendradarbiauti?

Ar pavyko skaityti, analizuoti mitą ir aiškintis jo prasmę?

Ar pavyko sukurti tekstą ir paaiškinti, ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

Ar pavyko skaityti, analizuoti eilėraštį ir aiškintis jo prasmę?

Ar pavyko rasti panašumų su eilėraščio ir mito veikėjais?

Ar pavyko rasti, kuo skiriasi ir kuo panašūs mitas ir eilėraštis?

Ar pavyko suformuluoti pagrindinę skaitytų tekstų idėją?

Jei daugiausia **taip**, galite imtis sudėtingesnių užduočių, konsultuoti kitus.
Jei daugiausia **iš dalies**, reikia papildomų užduočių, patarimų.
Jei daugiausia **ne**, reikia pagalbos ir papildomų užduočių.

Mokytojo komentaras:

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Pagal reikšmę ir gramatinius požymius, vaidmenį sakinyje žodžiai skirstomi į klases, vadinamas **kalbos dalimis**. Kalbininkas Akselis Holvutas (Axel Holvoet) pastebi, kad tokį skirstymą pagrindė dar graikų filosofai, daugiausia Platonas, Aristotelis ir stoikai, o jų sistemą patobulino Aleksandrijos filologai ir sukūrė tebenaudojamą 9 kalbos dalių sistemą. **Lietuvių kalboje skiriama 11 kalbos dalių**. Tyrinėdami jų gramatinius požymius, kaitymo ypatybes suprasite, kad kalbos dalys yra ne vien kalbos mokslo, gramatikos, o tiksliau – morfologijos objektas, bet ir mąstymo kategorija, t. y. sąvokomis, mintimis išreikštas tikrovės reiškiny.

1 užduotis. Nagrinėjant kalbos dalių gramatinius požymius, svarbu išmanyti, ką reiškia pateiktos sąvokos. Bendradarbiaudami paaiškinkite jų reikšmę. Naudokitės žodynais ir skaitmeniniais ištekliais (žr. *Naudingos nuorodos*).

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

2 uždutis. Pasitikrinkite ir įtvirtinkite: susiekite sąvokas su jų apibrėžimais.

Morfologija

vardažodžių, įvardžių ir kitų jiems artimų žodžių kaitymas linksniais.

Linksniāvimas

gramatikos šaka, tirianti kalbos ir žodžių dalis, kaitybą ir darybą.

Asmenāvimas

to paties žodžio įvairių gramatinių formų darymas. Svarbiausios kaitybos priemonės – galūnės ir kaitybos priesagos.

Laipsniāvimas

veiksmažodžio kaitymas asmenimis, skaičiais, laikais ir nuosakomis.

Darýba

kokybinių būdvardžių, kai kurių skaitvardžių ir dalyvių kaitymas laipsniais. Laipsniuojama lyginant. Pagrindiniai laipsniai – nelyginamasis, aukštesnysis ir aukščiausiasis.

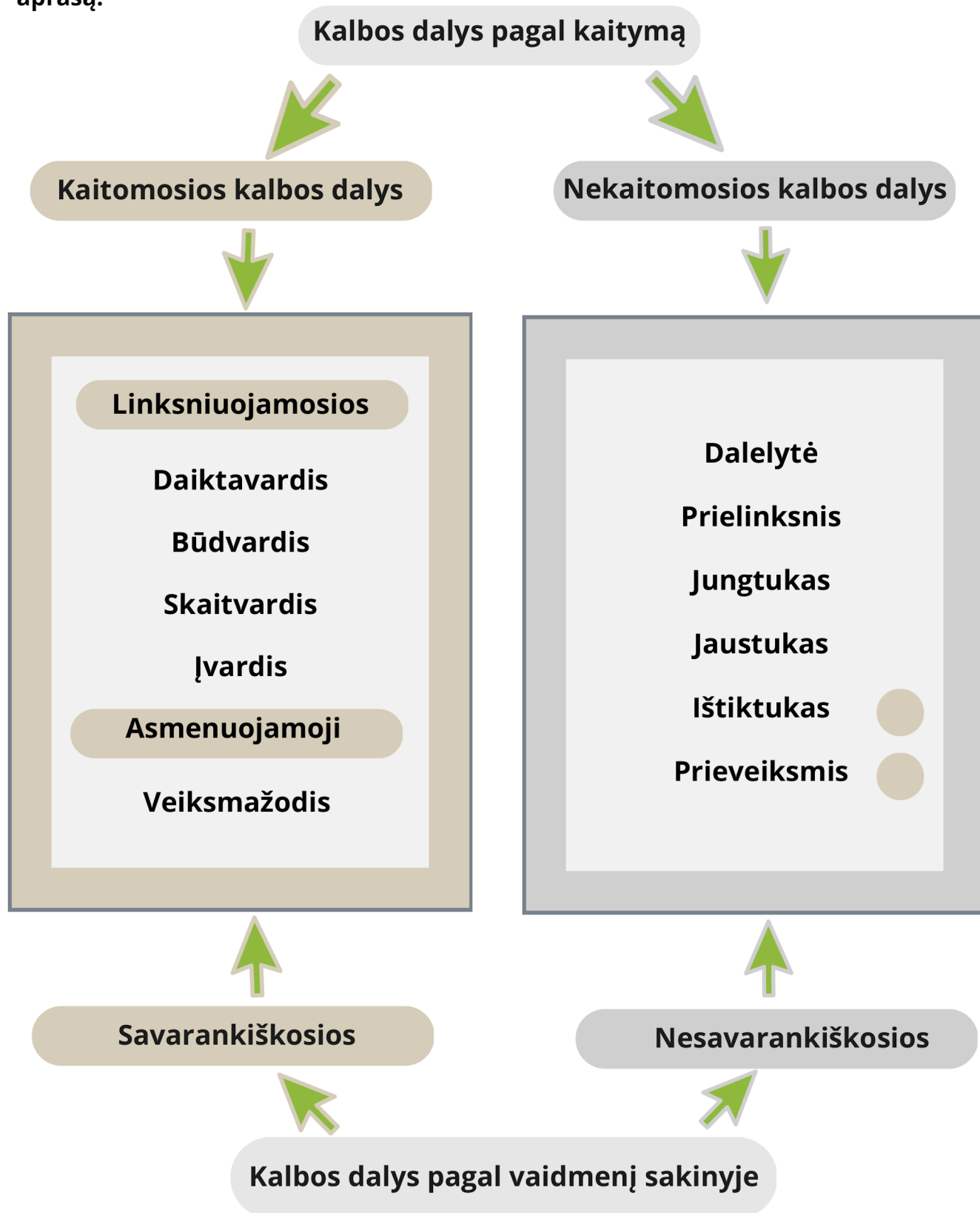
Kaitýba

naujos reikšmės žodžių darymas pridedant darybos priemones – priešdėlį, priesagą, kitą šaknį ar kamieną, pakeičiant galūnę.

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

3 užduotis. Pagal kaitymo ypatybes kalbos dalys skirstomos į kaitomasias ir nekaitomasias, o pagal vaidmenį sakinyje – į savarankiškasias ir nesavarankiškasias. Remdamiesi kalbos dalių skirstymo schema papildykite kalbos dalių skirstymo aprašą.

– turi kaitomosioms ir savarankiškomis kalbos dalims būdingų požymių.

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Kalbos dalių skirstymo aprašas

Lietuvių kalboje skiriama kalbos dalių. Tai pagal reikšmę, gramatinius požymius ir vaidmenį sakinyje sudarytos žodžių klasės, išskirtos dar Antikoje. Pagal kaitymo ypatybes kalbos dalys skirstomos į ir Kaitomos yra

Daugelis kalbininkų pastebi, kad viena kaitymo ypatybė, t. y. laipsniavimas, būdingas irrieveiksmiams. Kalbininkas Antanas Smetona linkęs manyti, kadrieveiksmių laipsniai susiję ne su kaityba, o su daryba. Daiktavardis, būdvardis, skaitvardis ir įvardis yra kaitomos linksniais, tai yra kalbos dalys, o yra kaitomas asmenimis, tai yra asmenuojamoji kalbos dalis.

Pagal vaidmenį sakinyje, tai yra galėjimą eiti sakinio dalimis, kalbos dalys taip pat skirstomos į dvi grupes – ir nesavarankiškasias. Savarankiškosios kalbos dalys –

Prieveiksmis eina sakinio dalimis, todėl taip pat laikomas kalbos dalimi. Kartais net išiktukas, sakinyje kartais einantis tariniu, panašus į savarankiškąją kalbos dalį. Visgi, anot kalbininko Antano Smetonos, net perėmęs veiksmažodžio vaidmenį sakinyje, išiktukas visaverčiu tariniu netampa. Vadinasi, išiktuko negalima laikyti ir visaverte savarankiškąja dalimi.

Dalelytė, prielinksnis, jungtukas dar vadinamos tarnybinėmis kalbos dalimis, nes rodo ryšį tarp žodžių, žodžių junginių, sakinių, visai pakeičia jų prasmę, suteikia naujų atspalvių.

4 uždutis. Remdamiesi aprašu sugalvokite 2-3 klausimus ir pateikite juos savo bendramoksliams. Patys atsakę į jų klausimus užrašykite, kuo skiriasi kaitomosios ir nekaitomosios, savarankiškosios ir nesavarankiškosios kalbos dalys.

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

5 užduotis. Nagrinėdami kalbos dalių gramatinius požymius, bendradarbiaudami atlikite pasirinktas užduotis.

Daiktavardis

Reikšmė	Kaitymas	Skyriai	Pavyzdžiai
<p>Reiškia asmens, daikto vardą, reiškinių pavadinimą.</p> <p>Atsako į klausimą kas tai?</p>	<p>Linksniuojami (V. kas? <i>laisvė</i>, K. ko? <i>laisvės</i>, N. kam? <i>laisvei</i>, G. ką? <i>laisvę</i>, Įn. kuo? <i>laisve</i>, Vt. kur? <i>laisvėje</i>, Š. – <i>laisve</i>).</p> <p>Kaitomi skaičiais – vienaskaita (<i>pamoka</i>), daugiskaita (<i>pamokos</i>). Yra vienaskaitinių (<i>medus, pienas</i>), daugiskaitinių (<i>metai, miltai</i>). Giminėmis nekaitomi, bet yra vyriškosios (<i>vadovėlis, vėjas</i>) arba moteriškosios (<i>knyga, saulė</i>) giminės.</p>	<p>Tikriniai (<i>Lietuva, Naujieji Metai</i>), bendriniai (<i>lietuvis, metai</i>). Kai kurie (padaryti iš veiksmažodžių) gali būti sangražiniai (įsivertinimas).</p>	<p><i>Lietuva, Vilnius, jaunimas, laisvė, daina „Laisvė“.</i></p>

1. Raskite ir pabraukite daiktavardžius.

Fizinė laisvė – fizinių suvaržymų nebuvimas ir galimybė išgyventi, patenkinti fizinius poreikius. Taip pat santykis su kūnu, požiūris į sveikatą ir gyvybę, meilę.

2. Nurodykite paryškintų daiktavardžių skyrių, giminę, skaičių, linksnį.

„Laisvė yra tai, kas **žmogų** (_____) padaro žmogumi, jį išskiria iš kitų gyvųjų būtybių, visa savo **būtimi** (_____) priklausančių **gamtai** (_____)“, – teigia filosofas **Juozas Girnius** (_____).

3. Sugalvokite ir užrašykite sakinių su pateiktais daiktavardžiais (jei reikia, keiskite žodžių galūnes).

Laisvė, Vilnius, Lietuva, lietuvis, cukrus, metai, sveikata, meilė, savivalė.

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Būdvardis

Reikšmė	Kaitymas	Skyriai	Pavyzdžiai
Žymi daikto ypatybę ir atsako į klausimus koks? kokia? kuris? kuri?	Linksnuojami (V. kas? <i>laisvas</i> , K. ko? <i>laisvo</i> , N. kam? <i>laisvam</i> , G. ką? <i>laisvą</i> , Įn. kuo? <i>laisvu</i> , Vt. kur? <i>laisvame</i> , Š. – <i>laisvas</i>). Kaitomi skaičiais – vienaskaita (<i>laisvas</i>), daugiskaita (<i>laisvi</i>). Kaitomi giminėmis – vyriškąja (<i>laisvas</i>), moteriškąja (<i>laisva</i>). Kai kurie turi bevardę giminę (<i>gaivu</i> , <i>laisva</i>). Kai kurie būdvardžiai kaitomi laipsniais – nelyginamuju (<i>laisvas</i>), aukštėlesniuju (<i>laisvėlesnis</i>), aukštesniuju (<i>laisvesnis</i>), aukščiausiuju (<i>laisviausias</i>), visų aukščiausiuju (<i>visų laiviausias</i>).	Paprastieji (<i>laisvas</i> , <i>laisva</i> , <i>auksinis</i> , <i>auksinė</i>) ir įvardžiuotiniai (<i>laisvasis</i> , <i>aukštoji</i>).	<i>Laisvas</i> , <i>laisva</i> , <i>laisvesnis</i> , <i>laisvesnė</i> , <i>polaisvis</i> , <i>polaisvė</i> .

Kokie? Kurie?

1. Raskite ir pabraukite būdvardžius.

Ir pačioj laiviausioj santvarkoj niekas nėra automatiškai laivas. Laisvam galima būti ne automatiškai, o tik savo paties pastanga. Kiekvienas automatizmas, kritinės sąmonės išblėsimas, yra laivės sunaikinimas.

Juozas Girnius „Laisvė“

2. Nurodykite paryškintų būdvardžių gramatinius požymius – skyrių, giminę, skaičių, linksnį, laipsnį.

*Savo esmės atsiskleidimu žmogus veikia visą supantį pasaulį, ne tik savo artimuosius, bet ir svetimus, netgi priešus. Jis visiems tampa paskata siekti **tikrosios** (_____) laivės. Sekant jo pavyzdžiu, laivė pasiekama ne tik **atskiram** (_____) žmogui, bet ir visai tautai. Tai yra **tikrojo** (_____) žmoniškumo pasireiškimas.*

Vydūnas „Žmogaus ir jo tautos laivė ir nelaisvė“

3. Sugalvokite sakinių su pateiktais būdvardžiais (jei reikia, keiskite žodžių galūnes).

Laisva, apygeris, auksinis, giedras, gaivu, nepaprastas, mėlynoji.

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Skaitvardis

Reikšmė	Kaitymas	Skyriai	Pavyzdžiai
Žymi skaičių arba skaičiuojamąją vietą eilėje ir atsako į klausimus kiek? kelintas? kelinta?	Linksniuojami (V. kas? <i>antras</i> , K. ko? <i>antro</i> , N. kam? <i>antram</i> , G. ką? <i>antrą</i> , Įn. kuo? <i>antru</i> , Vt. kur? <i>antrame</i> , Š. – <i>antras</i>). Samplaikinių kelintinių skaitvardžių linksniuojamas tik paskutinis žodis (<i>šimtas antram</i>). Kai kurie kaitomi skaičiais – vienaskaita (<i>tūkstantis</i>), daugiskaita (<i>tūkstančiai</i>). Kai kurie kaitomi giminėmis – vyriškąja (<i>antras</i>), moteriškąja (<i>antra</i>), bevarde gimine (<i>añtra</i>). Kelintiniai skaitvardžiai gali būti įvardžiuojami (<i>antrasis</i> , <i>antroji</i>). Kai kurie skaitvardžiai laipsniuojami (<i>pirma</i> , <i>pirmesnė</i> , <i>pirmiausia</i>).	Kiekiniai: pagrindiniai (<i>du</i> , <i>dvi</i>), dauginiai (<i>dvejos</i> , <i>dveji</i>), kuopiniai (<i>dvejetas</i>), trupmeniniai (<i>viena antroji</i> , <i>pusantro</i>) ir kelintiniai (<i>antras</i> , <i>antra</i>).	<i>Du tūkstančiai, dvidešimt pirmasis, vienas, viena, treji, trejos, devynetas, viena ketvirtoji, dvylika, šimtas dvidešimt penki.</i>

1. Raskite ir pabraukite skaitvardžius.

Pirmoji laisvė – tai kvailystė arba įžūlumas. Ji panaši į arkli, kuris atsistojęs piestu išmeta iš balno raitelį. Tačiau tada arkliui teks dar stipriau pajusti kietą raitelio ranką. Antroji laisvė – tai atgaila. Ji panaši į laivo kapitoną, kuris, laivui skęstant, užuot sėdęs į gelbėjimosi valtį, pasilieka grimztančiame laive. Trečioji laisvė – pažinimas. Ji subręsta po kvailysčių ir atgailos.

Bertas Helingeris

2. Remdamiesi internetinės svetainės <https://www.worldometers.info/lt/> informacija, atsakykite į klausimus. Skaitvardžius užrašykite žodžiais.

Kiek šiais metais išleista knygų?

Kiek elektroninių laiškų išsiųsta šiandien?

Kiek automobilių pagaminta šiais metais?

Kiek žmonių gimė šiandien?

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Įvardis

Reikšmė	Kaitymas	Skyriai	Pavyzdžiai
<p>Nurodo daiktą, ypatybę arba skaičių, bet jų nepavadina. Jei nurodo daiktą, atsako į klausimą kas? Jei ypatybę – koks? Jei skaičių – keli? kelintas? kelinta?</p>	<p>Vieni kaitomi giminėmis, skaičiais, linksniais (visas – visa, visas – visi; visas, viso, visam, visą, visu, visame, visas), kiti – skaičiais ir linksniais (aš – mes; aš, manęs, man, mane, manimi, manyje), dar kiti – tik linksniais (viskas, visko, viskam, viską ir t. t.). Kai kurie įvardžiai turi bevardę giminę (<i>tai, šita, viena, kita, visa</i>), gali būti įvardžiuotiniai (manasis, manoji).</p> <div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center; margin-top: 20px;"> <div style="border: 1px solid #ccc; border-radius: 50%; padding: 10px; background-color: #e0e0e0; margin-right: 20px;"> <p><i>Jie, jos, visi, niekas, joks...</i></p> </div> <div style="border: 1px solid #ccc; border-radius: 50%; padding: 10px; background-color: #e0e0e0; margin-left: 20px;"> <p><i>Kitokie, visokie...</i></p> </div> </div>	<p>Asmeniniai (aš, tu, jis, ji), klausiamieji ir santykiniai (<i>kas, koks, kuris, kelintas</i>), parodomieji (<i>tas, šitas, toks, anoks</i>), neapibrėžiamieji (<i>kažkas, kažkoks</i>), pabrėžiamasis (<i>pats</i>).</p>	<p><i>Jis, ji, tas, ta, toks, tokia, keli, kelios, niekas, joks, visoks.</i></p>

1. Raskite ir pabraukite įvardžius.

Tad kalbėdami apie laisvę, mes pažįstame patys save. Kalbėdami apie laisvę, bręstame, t. y. patiriame, kas yra tikroji ištikimybė ir prierašumas. Šitaip pažįstame ne vien patys save, bet ir kitus, kalbančius apie laisvę. Kalba išduoda kiekvieną, kuris spekuliuoja laisve.

Vaidotas Daunys „Šeštoji diena: esė“

2. Parašykite įvardį reikiamu linksniu.

Subręsti laisvei – vadinasi, (ji) ____ iškalbėti. Laisvė turi apsigyventi (mes) ____ žodžiuose. Čia (ji) ____ turi rasti savo sėslųjį pagrindą, savo ribas ir formą, be (kuris) ____ jinai nėra laisvė, o tik chaotiškas ūkas. Kalba tveria laisvę, kadangi (niekas) ____ pasaulyje nėra sėslesnio už (šitas) ____ iš gomurio kylančią žmogaus pastangą.

Vaidotas Daunys „Šeštoji diena: esė“

3. Sugalvokite sakinių su pateiktais įvardžiais.

Savęs, kažkas, savo, niekam, manas, visiems, kiekvienam, niekas.

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Veiksmažodis

Reikšmė	Kaitymas	Skyriai	Pavyzdžiai
<p>Reiškia daikto veiksmą arba būseną ir atsako į klausimus ką veikia? kas vyksta, darosi, atsitinka?</p> <p>Neasmenuojamosios veiksmažodžio formos aptartos 1 temos 4.2 pamokoje.</p>	<p>Asmenuojamas (<i>aš esu, tu esi, jis, ji yra, mes esame, jūs esate, jie jos yra</i>), kaitomas laikais (<i>yra, buvo, būdavo, bus</i>), skaičiais (<i>aš esu, mes esame</i>), nuosakomis (<i>būty, būk</i>).</p> <p>Laikai: esamasis, būtasis kartinis, būtasis dažninis, būsiamasis.</p> <p>Nuosaka yra veiksmažodžio kategorija, rodanti veiksmo modalumą ir kalbančiojo asmens nustatomą santykį su tikrove. Pagal tai ir skiriamos šios nuosakos: tiesioginė (<i>yra, buvo, būdavo, bus</i>), tariamoji (<i>būčiau, būtum, būty, būtume, būtute, būty</i>), liepiamoji (<i>būk, būkime, būkite</i>).</p> <p>Pagrindinės veiksmažodžio formos: bendratis (<i>būti</i>), esamojo laiko 3 asmuo (<i>yra</i>), būtojo kartinio laiko 3 asmuo (<i>buvo</i>).</p>	<p>Kai kurie veiksmažodžiai gali būti sangražiniai (renkasi, pasirenka).</p>	<p><i>Girdėti, girdi, girdėjo; matyti, mato, matė; mylėti, myli, mylėjo.</i></p>

Ką veikti, veikia, veikė, veikdavo, veiks?

1. Apsidairykite ir pasakykite, kas pamokoje vyksta, darosi, atsitinka?

2. Remdamiesi nuotrauka, atsakykite į klausimus. Pavartokite tam tikro laiko ir nuosakos veiksmažodžius.

Ką veikia Lietuvos sportininkė Rūta Meilutytė?

Ką ji veikė iki nuotraukoje užfiksuotos akimirkos?

Ką ji dažnai veikdavo iki tol?

Ką ji veiks nuplaukusi šį ruožą?

Kaip manote, ką ji veikty, jei nebūty sportininkė?

Kaip galėtumėte paskatinti „auksinę žuvelę“ vadinamą merginą?

Rūta Meilutytė. SCANPIX nuotrauka

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Nekaitomosios kalbos dalys

Kalbos dalis	Reikšmė	Pavyzdžiai
Prieveiksmis	Reiškia veiksmo aplinkybę ar ypatybės požymį ir atsako į klausimus kaip? kur? kada? kodėl? kiek?	<i>Laisvyn, gerai, aukščiau, čia, ten, toli.</i>
Dalelytė	Žodžių junginiams ar sakiniams suteikia papildomų reikšmės atspalvių.	<i>Jau, negi, visgi, ne, ypač, štai, net, gal.</i>
Prielinksnis	Eina su linksniuojamuoju žodžiu ir rodo jo ryšį su kitais žodžiais.	<i>Ant, prieš, apie, su, už, dėl.</i>
Jungtukas	Jungia sakinio dalis ir sakinius.	<i>Ir, ar, arba, nors, nes, bet, tačiau.</i>
Jaustukas	Reiškia įvairius jausmus.	<i>Oi, ačiū, sudie, oho, dievaži.</i>
Ištiktukas	Reiškia įvairių veiksmyų sukeltus garsus ar vaizdus.	<i>Šliūkšt, šlept, čirkšt, triokšt, krepšt.</i>

1. Įrašykite, kokios kalbos dalys yra paryškinti žodžiai.

Krito Ikaras. Didžiulis **sparnuotas** šešėlis _____
Slinko per kalnus, laukus **ir** per jūrą. _____
Tirpo **nuo** saulės artumo vaškiniai sparnai, _____
Beviltiškai ore mosavo. _____

Arė artojas. Kopė į kalnus **aukštyn** – _____
Kaip į šimtmečius. _____
Jaučiai didžiuliai ėjo **ramiai** susitaikę su arklų ir jungu. _____

Marcelijus Martinaitis „Ikaras ir artojas“

2. Įsiklausykite į aplinkos garsus. Pastebėkite, kokius pojūčius jie sukelia, ir, pavartodami bent po vieną dalelytę, jaustuką ir ištiktuką, parašykite apie tai 2–3 sakinius.

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 18 empty rows.

1.2 (Įsi)vertinimas

Atsakydami į klausimus, įsivertinkite: **taip, iš dalies, ne.**

3

2

1

Ar pavyko išsiaiškinti ir įtvirtinti svarbiausias pamokos sąvokas?

Ar pavyko bendradarbiauti atliekant užduotis?

Ar pavyko išnagrinėti kalbos dalių skirstymą pagal kaitymo ypatybes ir vaidmenį sakinyje?

Ar pavyko taisyklingai atlikti didžiąją dalį užduočių?

Ar galite paaiškinti, kaip skirstomos kalbos dalys?

Ar pavyko savarankiškai atlikti didžiąją dalį užduočių?

Ar galite bendrais bruožais apibūdinti kaitomąsias kalbos dalis ir pateikti pavyzdžių?

Ar galite bendrais bruožais apibūdinti nekaitomąsias kalbos dalis ir pateikti pavyzdžių?

Jei daugiausia **taip**, galite imtis sudėtingesnių užduočių, konsultuoti kitus.
Jei daugiausia **iš dalies**, reikia papildomų užduočių, patarimų.
Jei daugiausia **ne**, reikia pagalbos ir papildomų užduočių.

Mokytojo komentaras:

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Neretai manoma, kad laisvės vertę suprasti gali tik tas žmogus, kuris žino jos kainą, yra už ją kovojęs arba patyręs nelaisvę. Jaunas žmogus, jei tik jam nusišypsojo laimė gimti ir augti laisvoje, demokratiškoje šalyje, laisvę suvokia kaip duotybę, tačiau tai nereiškia, kad jis negali suvokti tikrosios laisvės vertės. Tačiau tik suvokti nepakanka – savo laisve reikia dalytis su kitais žmonėmis, t. y. vertinant savo laisvę gerbti kito asmens laisvę. Ne veltui lietuvių filosofas Arvydas Šliogeris pastebi, kad „laisvė neįmanoma be savotiško dialogo tarp asmenų ir kito būties pripažinimo“. Žmogus negali būti laisvas būdamas vienas, todėl filosofas tvirtina: „Esu laisvas tik būdamas su kitais. Kitų laisvė yra mano laisvės sąlyga, o mano laisvė yra kitų laisvės sąlyga.“

1 užduotis. Svarstydami, ką laisvė reiškia jaunam žmogui, Faustas su Vakare sumanė sukurti *Muzikos ir kino klubą* ir pakviesti bendraamžius apie laisvę kalbėti vaizdo ir muzikos kalba. Įsivaizduokite, kad jūs nusprendėte įsitraukti į šio klubo veiklą.

- Kokius kino filmus pasiūlytumėte peržiūrėti ir drauge aptarti?
- Kokios muzikos rekomenduotumėte paklausyti?
- Kokius vaizdo klipus norėtumėte peržiūrėti ir išklausti kartu?
- Užrašykite keletą pavyzdžių. Paaiškinkite, kodėl taip pasirinkote.

Kino pavyzdžiai

Muzikos pavyzdžiai

2 užduotis. Patyrinėkite kino ir muzikos pavyzdžių apie laisvę sąrašus, sudarytus jūsų bendraamžių.

- Kuriuos filmus jau esate matę, kurių dainų klausę?
- Kodėl šie filmai gali būti naudingi jaunajam žiūrovui?
- Ar šios muzikos, dainų pavyzdžiai galėtų sudominti jaunąjį klausytoją?

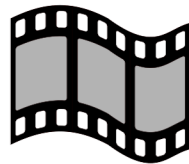

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Filmai apie laisvę

Muzikinis filmas „Kažkas atsitiko“. Režisierius A. Pozniakovas
Vaidybinis filmas „Emilija iš Laisvės alėjos“. Režisierius D. Ulvydas
Vaidybinis filmas „Vaikai iš „Amerikos“ viešbučio“. Režisierius R. Banionis
Vaidybinis filmas „Ekskursantė“. Režisierius A. Juzėnas
Vaidybinis filmas „Vienai vieni“. Režisierius J. Vaitkus
Vaidybinis filmas „Knygnešys“. Režisierius J. Trukanas
Istorinė drama „Skrydis per Atlantą“. Režisierius R. Vabalas
Istorinė drama „Herkus Mantas“. Režisierius M. Giedrys
Istorinis vaidybinis filmas „Laisvės kaina. Partizanai“. Režisierius S. Balandis
Dokumentinis filmas „Ar jau įnešti „Antį“?“ Scenarijaus autorė L. Pangonytė
Dokumentinis filmas „Misija Sibiras'19. Paliesti tremtį“. Režisierius A. Rudaitis
Dokumentinis filmas „Barikadų vaikai“. Režisierius V. Damaševičius
Dokumentinis filmas „Kelias, nuvilnijęs į laisvę“. Autorius V. Savukynas
Dokumentinis filmas „Laisvės vaikai“. Režisierius A. Rudaitis
Dokumentinis filmas „Trispalvis“. Režisierius V. V. Landsbergis ar kt.

Skrydis per Atlantą 2021.07.06 20:49

Istorinė drama „Skrydis per Atlantą“

N-7

Dokumentiniai filmai 2019.11.12 21:30

Dokumentinis filmas „Kelias, nuvilnijęs į laisvę“ (su vertimu į anglų k.)

Filmai 2018.08.15 11:10

Filmas „Vaikai iš „Amerikos“ viešbučio“

N-7

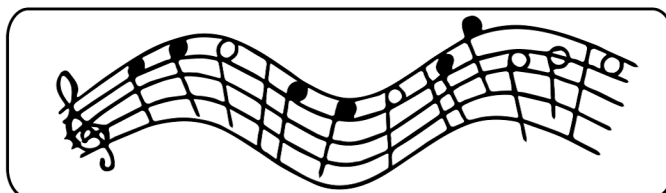

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Dainos apie laisvę

Rugilės Barzdžiukaitės, Vaivos Grainytės ir Linos Lapelytės opera „Saulė ir jūra (Marina)“
Ieva Narkutė, dainos „Laisvė“, „Raudoni vakarai“
Raminta Naujanytė-Bjellė, daina „Brolužis“
Eurika Masytė, daina „Laisvė“
Vladas Bagdonas, daina „Partizanų būrys“
Grupė „Žalvarinis“, dainos „O kai saulutė tekėjo“, „Broliams“
Agnė Sabulytė, daina „Žvaigždėtos vasaros naktį“
Grupė „Ugniavijas“, himnas „Ar sninga, lyja“
Grupė „Skylė“, muzikinis-herojinis epas „Broliai“
Vytautas Kernagis, daina „Šaukiu aš tautą“
Kipras Mašanauskas, daina „Kokia nuostabi, Lietuva, esi“
Lilas ir Innomine, daina „Tu privalai skambėti“
Indrė Dirgelaitė, daina „Gal pavargai“
Aidas Giniotis ir Indrė Dirgelaitė, „Jei ne auksinės vasaros“
Gediminas Storpirstis, daina „Palinko liepa šalia kelio“
Grupė „Žalvarinis“ ir Veronika Povilionienė, daina „Einam tolyn“ ar kt.

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Jūsų bendraamžiai Faustas ir Vakarė mano, kad pristatant muzikos ir kino pavyzdžius *Muzikos ir kino klube* naudinga prisiminti **anotaciją, anoną ir recenziją** – tai padėtų kryptingiau žiūrėti, klausyti ir vertinti.

Kitų vertinimai kartais trukdo savarankiškai mąstyti. Siūlyčiau neprimesti kitų nuomonės ir pradžioje parengti tik anotaciją, o recenziją pateikti po peržiūros arba perklausos. Be to, ją galime kurti kartu, nebūtinai ir raštu.

Mėgstu spontaniškumą, bet filmas kartais trunka 2–3 valandas, todėl norėčiau žinoti, kam skirsiu tiek savo gyvenimo laiko. Manau, prieš žiūrint ar klausant būtina reikia anotacijos.

3 užduotis. Naudodamiesi žodynais (žr. *Naudingos nuorodos*) ir bendradarbiaudami įrašykite anonso, anotacijos bei recenzijos apibrėžimus ir papildykite sakinį.

Anonsas

Anotacija

Recenzija

Anonsas skelbia, praneša apie _____, **anotacija** glaustai _____ knygos, filmo turinį, o **recenzija** _____ literatūros ar meno kūrinį, renginį.

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

 4 užduotis. Susipažinkite su patarimais, kaip parengti **anonsą**, **anotaciją** ir **recenziją**. Pasiskirstę grupėmis pasirinkite muzikos ar kino pavyzdžių apie laisvę (galite remtis bendraamžių sudarytais sąrašais) ir pasirinktu būdu parenkite jų **anonsą**, **anotaciją** ir **recenziją**.

Anonsas

Anonsas (pranc. *annonce* – skelbimas) – trumpas išankstinis skelbimas, pranešimas apie būsimą koncertą, spektaklį, parodą, naują kino filmą, leidinį, radijo, televizijos laidą ir kita. Dažniausiai būna informacinis (tikslas – informuoti, padėti suprasti, nuspręsti), gali būti reklaminis (tikslas – sudominti, paskatinti, įtikinti, paveikti). Gali būti pateikiamas įvairiais būdais (žodžiu, raštu, kaip mažos apimties spaudinys, vaizdajuostė, tinklalaidė).

Pagal Vyta Urboną „Visuotinė lietuvių enciklopedija“

Patarimai, kaip kurti anonsą

- **Susipažinkite su kūrinio.**
- **Nurodykite, kas, kur, kada, kodėl šį kūrinį sukūrė. Pabrėžkite šio kūrinio ar jo kūrėjo išskirtinumą.**
- **Pristatykite kūrinio žanrą, pagrindinę temą, idėją ar keliamą problemą, išskirkite svarbiausią motyvą, fragmentą (jei tai daina, dainų rinkinys) ar epizodą, veikėją.**
- **Rekomenduokite, kam ir kodėl šis kūrinys galėtų būti naudingas, įdomus, aktualus.**

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Anotacija

Anotacija (lot. *annotatio* – pastaba) – trumpas renginio, leidinio (spausdinto, audiovizualinio), radijo, televizijos laidos ir kt. pristatymas. Dažniausiai būna informacinė (tikslas – informuoti, padėti suprasti, nuspręsti), gali būti reklaminė (tikslas – sudominti, paskatinti, įtikinti, paveikti). Gali būti pateikiama įvairiais būdais (žodžiu, raštu, kaip mažos apimties spaudinys, vaizdajuostė, tiklalaidė).

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

Patarimai, kaip kurti anotaciją

Susipažinkite su kūrinio.

Nurodykite, kas, kur, kada, kodėl šį kūrinį sukūrė. Pabrėžkite kūrinio ar jo kūrėjo išskirtinumą.

Pristatykite kūrinio žanrą, pagrindinę temą, idėją ar keliamas problemas, išskirkite svarbiausią motyvą, fragmentą (jei tai daina, dainų rinkinys) ar epizodą, veikėją.

Atskleiskite įspūdį, kurį jums padarė šis kūrinys.

Rekomenduokite, kam ir kodėl šis kūrinys galėtų būti naudingas, įdomus, aktualus.

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

Recenzija

Receñzija (lot. *recensio* – įvertinimas) – kritinis ar aiškinamasis naujo leidinio, spektaklio, filmo arba dailės parodos vertinimas (aptarimas, analizė ir įvertinimas). Dažniausiai būna informacinė (tikslas – informuoti, padėti suprasti, nuspręsti, kritiškai įvertinti, atskleisti ir teigiamas, ir neigiamas puses), gali būti reklaminė (tikslas – sudominti, paskatinti, pabrėžti tik teigiamas ar neigiamas puses). Recenzijoje išsakoma asmeninė nuomonė ir vertinimas, tačiau taip pat pateikiama ir objektyvi analizė. Dažniausiai būna informacinė (tikslas – informuoti, padėti nuspręsti, kritiškai įvertinti), gali būti reklaminė (tikslas – sudominti, paskatinti, pabrėžti tik teigiamas ar neigiamas puses). Nors žiniasklaidoje dažniausiai pateikiama raštu, galimi ir audiovizualiniai pateikimo būdai (vaizdajuostė, tinklalaidė ar pan).

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

Patarimai, kaip kurti recenziją

● Atidžiai išanalizuokite kūrinį.

● ● Nurodykite, kas, kur, kada, kodėl šį kūrinį sukūrė.

● ● ● Pristatykite kūrinio žanrą, pagrindinę temą, idėją ar keliamas problemas, išskirkite svarbiausią motyvą, fragmentą (jei tai daina, dainų rinkinys) ar epizodą, veikėją.

● ● ● ● Analizuokite ir komentuokite, kas, kur, kada, kaip vaizduojama ar pateikiama, pabandykite paaiškinti, ką tai reiškia.

● ● ● ● ● Įvertinkite kūrinį pateikdami argumentų: paaiškinkite, pateikite pavyzdžių, citatų, epizodų, fragmentų komentarų. Atskleiskite kūrinio vertę ir savitumą.

● ● ● ● ● ● Rekomenduokite, kam ir kodėl šis kūrinys galėtų būti naudingas, įdomus, aktualus.

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

I grupė

Anonsas

Anonso (įsi)vertinimo kriterijai

- Pateikta svarbiausia informacija (kūrėjai, metai ir t. t.).
- Pabrėžtas kūrinio išskirtinumas.
- Pristatytas kūrinio žanras, tema, idėja ir pan.
- Išskirtas svarbiausias motyvas, fragmentas ar pan.
- Pateikta rekomendacija, kam skirtas, naudingas, įdomus ar pan.

Grupės veiklos įsivertinimas

- Kaip mums sekėsi (*puikiai, gerai, patenkinamai*)?
- Kodėl taip įsivertinome?
- Ką kitą kartą darytume kitaip?

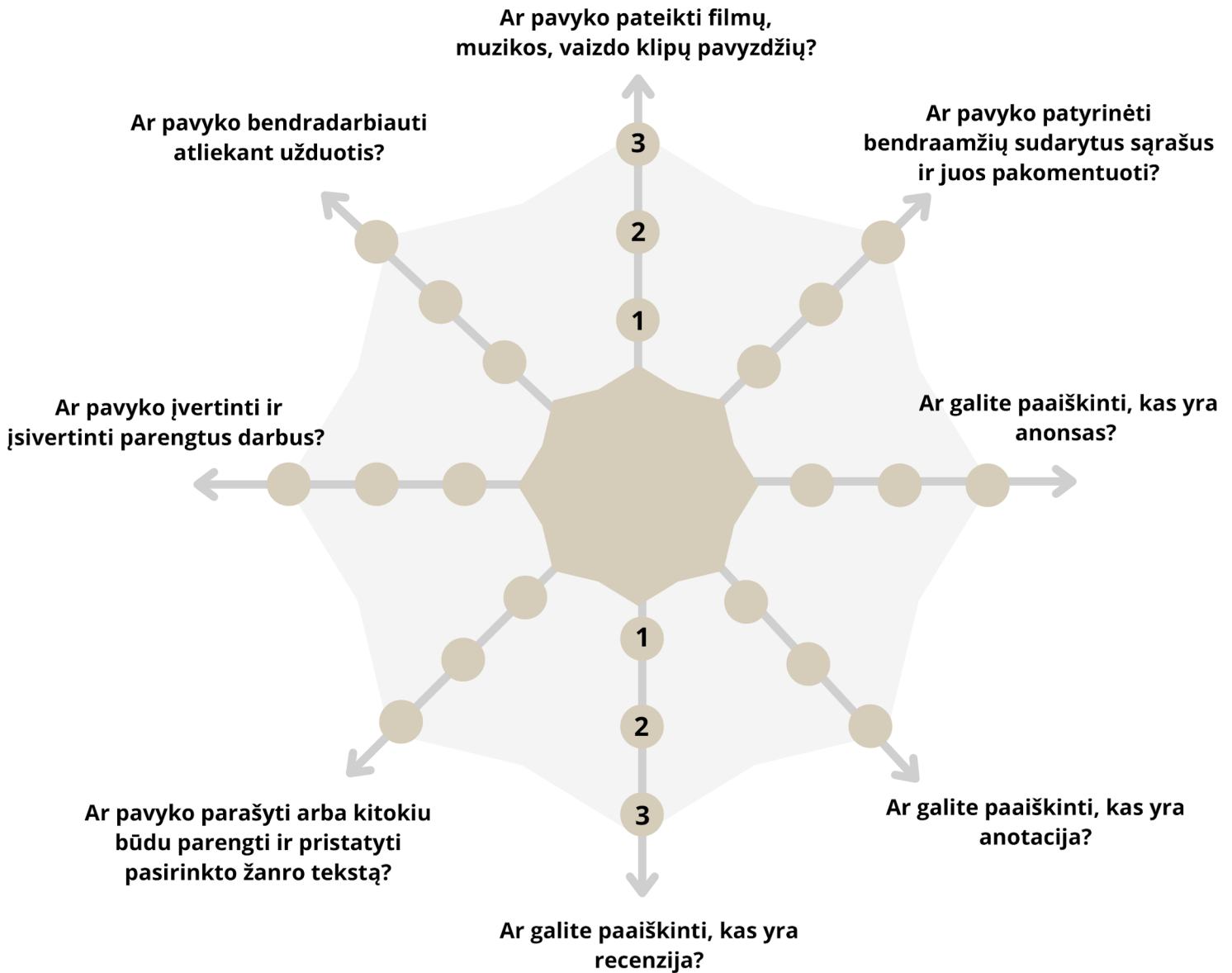
1.3 (Įsi)vertinimas

Skaitydami teiginius įsivertinkite: **taip, iš dalies, ne.**

3

2

1

Jei daugiausia **taip**, galite imtis sudėtingesnių užduočių, konsultuoti kitus.
Jei daugiausia **iš dalies**, reikia papildomų užduočių, patarimų.
Jei daugiausia **ne**, reikia pagalbos ir papildomų užduočių.

Mokytojo komentaras:

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

1 uždutis. Perskaite graikų mitą apie Dedalą ir Ikarą, atsakykite į klausimus.

Dedalo ir Ikaro mitas

Dedalas buvo didis Atėnų meistras – skulptorius, architektas, dailininkas, išradėjas. Iš pavydo nustūmęs talentingą savo mokinį nuo Akropolio uolos, turėjo iš gimtojo miesto bėgti pas karalių Minoją – Dzeuso ir Europos sūnų – į Kretos salą. Ten Dedalas pastatė garsiuosius Labirinto rūmus su painia koridorių sistema. Juose Minojas įkalino pabaisą Minotaurą – savo žmonos Pasifajos ir jaučio sūnų.

Tačiau auksarankiam meistrui Dedalui apkarto gyvenimas Kretoje, nes karalius Minojas sekė kiekvieną jo žingsnį, bijodamas netekti talentingo menininko. Tuomet Dedalas, suraišiojęs virvėmis ir sulipinęs vašku plunksnas, padarė sau ir sūnui Ikarui sparnus. Pakilę į padanges jiedu pabėgo iš Kretos. Dedalas buvo liepęs berniukui neskristi per žemai, idant besitaškiančios marių bangos nepermerktų plunksnų, ir nekilti per aukštai, kad saulė neištirpintų sparnų vaško. Tačiau Ikarą suviliojo skrydžio palaima: jis plasnojo vis aukščiau ir aukščiau į saulę, nepastebėdamas, kad nuo kaitros jau varva vaškas ir plunksnos sklendo ore. Netekęs sparnų Ikaras iš didelio aukščio nukrito ir žuvo gaudžiančios jūros vandenyse.

www.saltiniai.info „Graikų mitai“

Klausimai

- 1. Kokį žmogaus siekį atskleidžia Dedalo žygis?**
- 2. Ką simbolizuoja Ikaro skrydis?**

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

2 užduotis. Susipažinkite su įvairios patirties žmonių mintimis apie laisvę, išsakytomis minint Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 30-metį. Kuri (-ios) laisvės samprata (-os) jums artimiausios?

3 užduotis. Ką jums reiškia laisvė? Pasvarstykite ir užrašykite 5–7 sakinius.

1.1 Ką jaunam žmogui reiškia laisvė?

 4 užduotis. Susipažinkite su lietuvių poeto Vinco Mykolaičio-Putino pristatymu, perskaitykite jo eilėraštį „Margi sakalai“ ir atsakykite į klausimus.

Vincas Mykolaitis-Putinas
(apie 1930 m.). Maironio
lietuvių literatūros
muziejaus nuotrauka

Vincas Mykolaitis-Putinas (1893–1967) – vienas žymiausių lietuvių rašytojų: poetas, prozininkas, dramaturgas, literatūros tyrinėtojas. Garsiausi kūriniai – eilėraščių rinkiniai „Tarp dviejų aušrų“, „Būties valanda“, „Langas“, romanai „Altorių šešėly“, „Sukilėliai“, drama „Valdovas“ ir kt. Vinco Mykolaičio-Putino kūryba, kuriai būdingas simboliškumas, filosofiskumas, intelektualumas, išversta į čekų, estų, latvių, lenkų, rusų, vengrų, vokiečių kalbas. Symbolistinio rinkinio „Tarp dviejų aušrų“ (1927) eilėraštis „Margi sakalai“ parašytas 1922 metais.

MARGI SAKALAI

Lydėdami gęstančią žarą, vėlai
Pakilo į dangų margi sakalai.
Paniekinę žemės vylingus sapnus,
Padangėje ištiesė savo sparnus.
Ir tarė margieji: negrįšim į žemę,
Kol josios kalnai ir pakalnės aptemę.
Sapnai ir šešėliai padangėse mums
Šviesiųjų į saulę kelių nebedrums.
Mes skaisčiąją aušrą dangum pasiviję,
Iš josios vainiko nuskinsim leliją –
Ir miegančios žemės laukus ir uolynus
Paversim į žėrinčius saulės gėlynus.
Ir štai suplasnojo iš naujo sparnais,
Tolyn ir aukštyn, kolei kraujas užkais
Pavytosios saulės ieškota liepsna
Ir žemei užgims pranašauta diena.

Bet štai rytuose jau nuraudo dangus,
Jau nušvietė saulė uolas ir laukus,
Tačiau iš dangaus nei anksti, nei vėlai
Negrįžo į žemę margi sakalai.

Vincas Mykolaitis-Putinas

1.2 Kalbos dalių gramatiniai požymiai

Pagal reikšmę ir gramatinius požymius, vaidmenį sakinyje žodžiai skirstomi į klases, vadinamas **kalbos dalimis**. Kalbininkas Akselis Holvutas (Axel Holvoet) pastebi, kad tokį skirstymą pagrindė dar graikų filosofai, daugiausia Platonas, Aristotelis ir stoikai, o jų sistemą patobulino Aleksandrijos filologai ir sukūrė tebenaudojamą 9 kalbos dalių sistemą. **Lietuvių kalboje skiriama 11 kalbos dalių**. Tyrinėdami jų gramatinius požymius, kaitymo ypatybes suprasite, kad kalbos dalys yra ne vien kalbos mokslo, gramatikos, o tiksliau – morfologijos objektas, bet ir mąstymo kategorija, t. y. sąvokomis, mintimis išreikštas tikrovės reiškiny.

1 uždutis. Prieš pradėdami nagrinėti kalbos dalių gramatinius požymius prisiminkite, ką reiškia pateiktos sąvokos, – tai morfologijos pagrindai. Bendradarbiaudami paaiškinkite jų reikšmę. Naudokitės žodynais ir skaitmeniniais ištekliais (žr. *Naudingos nuorodos*).

1.3 Muzikos ir kino klubas. Nuo anonso prie recenzijos

! Neretai manoma, kad laisvės vertę suprasti gali tik tas žmogus, kuris žino jos kainą, yra už ją kovojęs arba patyręs nelaisvę. Jaunas žmogus, jei tik jam nusišypsojo laimė gimti ir augti laisvoje, demokratiškoje šalyje, laisvę suvokia kaip duotybę, tačiau tai nereiškia, kad jis negali suvokti tikrosios laisvės vertės. Tačiau tik suvokti nepakanka – savo laisve reikia dalytis su kitais žmonėmis, t. y. vertinant savo laisvę gerbti kito asmens laisvę. Ne veltui lietuvių filosofas Arvydas Šliogeris pastebi, kad „laisvė neįmanoma be savotiško dialogo tarp asmenų ir kito būties pripažinimo“. Žmogus negali būti laisvas būdamas vienas, todėl filosofas tvirtina: „Esu laisvas tik būdamas su kitais. Kitų laisvė yra mano laisvės sąlyga, o mano laisvė yra kitų laisvės sąlyga.“

1 užduotis. Svarstydami, ką laisvė reiškia jaunam žmogui, Faustas su Vakare sumanė sukurti *Muzikos ir kino klubą* ir pakviesti bendraamžius apie laisvę kalbėti vaizdo ir muzikos kalba. Įsivaizduokite, kad jūs nusprendėte įsitraukti į šio klubo veiklą.

- Kokius kino filmus pasiūlytumėte peržiūrėti ir drauge aptarti?
- Kokios muzikos rekomenduotumėte paklaudyti?
- Kokius vaizdo klipus kartu norėtumėte peržiūrėti ir išklaudyti?
- Užrašykite keletą pavyzdžių. Paaiškinkite, kodėl taip pasirinkote.

Kino pavyzdžiai

Muzikos pavyzdžiai

